

کتاب درسی از نگاه کوچک تا بزرگ کتابی که می‌خوانیم!

یکی از اجزا و عناصر اصلی مدرسه، کتاب درسی است. کتاب درسی در واقع شامل محتوایی آموزشی است که در مدرسه، به‌عنوان متن رسمی یاددهی - یادگیری تدریس می‌شود. این متن که تقریباً تمام ساعت‌های آموزشی دانش‌آموزان را در دبستان تحت تأثیر خود قرار می‌دهد، چه اندازه جذابیت دارد؟ چه مواردی را در بر می‌گیرد و چه مواردی را باید پوشش دهد؟

کتاب درسی از نظر بچه‌ها

دانش‌آموز پایه‌ی اول دبستان: پنج تا کتاب داریم. من که خودم بلد نیستم بخوانمشان. می‌خواهم باسواد شوم و آن‌ها را بخوانم.

دانش‌آموز پایه‌ی دوم دبستان: خانمان همه‌اش می‌گوید در مدرسه فقط کتاب‌های مدرسه را بخوانید. در کتاب بنویسیم هم جای نوشتن خیلی کم است. من همه‌اش ریز می‌نویسم، اما باز هم جا نمی‌شود.

دانش‌آموز سوم دبستان: دلم می‌خواهد کتاب‌های داستان خودم را بیاورم مدرسه. آخر من نمی‌توانم تنهایی کتاب‌های مدرسه را بخوانم و بفهمم. تازه، کتاب‌ها سنگین هم هستند. ما مانم همیشه کیفم را برایم می‌آورد. بعضی روزها بعضی کتاب‌ها را اصلاً لازم نداریم.

دانش‌آموز پایه‌ی چهارم دبستان: راستش بعضی از درس‌ها بی‌مزه‌اند؛ خیلی جدی‌اند. در ضمن، به درد امتحان هم نمی‌خورند. معلم ما که همه‌اش از کتاب‌های کمک درسی سؤال امتحانی در می‌آورد.

دانش‌آموز پایه‌ی پنجم دبستان: یک چیزی بگویم عیبی ندارد؟ من گاهی تو کتاب‌ها اشکال می‌بینم! اما خب کتاب درسی که نباید اشکال داشته باشد!

دانش‌آموز پایه‌ی ششم دبستان: سواد که فقط تو کتاب درسی نیست!

کتاب درسی از نظر اولیای مدرسه

آموزگار: حجم کتاب‌ها زیاد است و بعضی درس‌ها خیلی خشک و بی‌روح‌اند. در دنیای رایانه‌ای امروزی می‌توان جذاب‌تر از این‌ها کار کرد.

مدیر: خانواده‌ها از سنگینی‌شان گله دارند، معلم‌ها از حجم زیادشان. من مدیر هم از ناآگاهی معلم از روش تدریس کتاب. در ضمن، خبری از رایانه و عصر فناوری اطلاعات در کتاب‌ها نیست. بچه‌ها با کتاب‌ها ارتباط نمی‌گیرند.

کارشناس برنامه‌ی درسی: با توجه به ویژگی‌های کودکان در دوره‌ی دبستان، تعلیم مفاهیم اساسی، تربیت اخلاقی، اجتماعی و جسمانی ضرورت دارد. در نظام آموزشی متمرکز ایران، کتاب درسی برای طیف گسترده‌ای نوشته می‌شود و سخت است که همه‌ی نیازها و سلیقه‌ها را در آن رعایت کرد.

کتاب درسی از نظر اولیای خانه

پدر: کتاب درسی حجت است. برای آموزش سواد و یادگیری علوم چه منبعی بهتر از کتاب درسی! البته اگر کامپیوتر و موبایل بگذارند!
مادر: بهتر بود کمی هم علاقه و نیازهای بچه‌ها در کتاب‌ها مطرح می‌شد.

مادر بزرگ: زمان ما که کتاب چندانی نبود، ما در به‌در دنبال کتاب می‌گشتیم تا بخوانیم، اما حالا که دنیا پر از کتاب است، بچه‌ها همه چیز می‌خوانند به جز کتاب؛ درسی و غیردرسی هم ندارد.

«رویکرد برنامه‌های درسی و تربیتی فطرت‌گرایی توحیدی است. در این رویکرد، محتوا:

۱. مبتنی بر ارزش‌های فرهنگی و تربیتی و سازوار با آموزه‌های دینی و قرآنی، مجموعه‌ای منسجم و هماهنگ از فرصت‌ها و تجربیات یادگیری است که زمینه‌ی شکوفایی فطرت الهی، رشد عقلی و فعلیت یافتن عناصر و عرصه‌ها را به‌صورت پیوسته فراهم می‌آورد.
۲. دربرگیرنده‌ی مفاهیم و مهارت‌های اساسی و ایده‌های کلیدی مبتنی بر شایستگی‌های مورد انتظار از دانش‌آموزان است.
۳. برگرفته از یافته‌های علمی و معتبر بشری است.
۴. متناسب با نیازهای حال و آینده، علاقه‌ها و ویژگی‌های روان‌شناختی دانش‌آموزان، انتظارات جامعه‌ی اسلامی و زمان آموزش است» (برنامه‌ی درسی ملی، ص ۱۲ و ۱۳).

کتاب درسی در آرزوهای دانش‌آموزان

- کاش بعضی درس‌ها مثل بازی‌های کامپیوتری مأموریتی بود. مأموریت می‌دادند که برویم فلان کار را انجام بدهیم و بعد اگر خوب انجام می‌دادیم، به مرحله‌ی بعد می‌رفتیم.
- کتاب باید داستان گونه باشد تا ما هر روز یک داستان بخوانیم و از آن چیزی یاد بگیریم.
- کاش می‌توانستیم خودمان برای خودمان کتاب بنویسیم. چرا عکس من و دوستانم هیچ وقت در کتاب نیست! همه‌اش عکس غریبه‌هاست.
- کتاب باید به زبان بچه‌ها نوشته شود نه به زبان معلم‌ها.
- خوب است کتاب به ما چیزهایی یاد بدهد که وقتی بچه‌ایم به دردمان بخورد. این درس‌ها که ما می‌خوانیم به کارمان نمی‌آیند. بزرگ‌ترها هم می‌گویند برای آینده‌تان خوب است. خوب پس امروزمان چی؟

آنچه دانش‌آموزان در مدرسه به‌عنوان محتوای درسی می‌خوانند، با آنچه محتوای درسی در واقع باید باشد، با آنچه اولیای مدرسه و خانواده و جامعه انتظار دارند، تفاوت بنیادی ندارد تنها روش‌های ارائه متفاوت هستند. آیا نمی‌توان راهی برای جذاب‌تر کردن کتاب‌های درسی جست؟ هیچ‌کدام از این موارد با اصول اسناد بالادستی آموزش و پرورش منافات ندارند.

کتاب درسی از نظر جامعه

تحصیل کرده: بهترین و مهم‌ترین منبع کسب علم کتاب درسی است.
البته می‌توان درس‌ها را با توجه به نیازهای بچه‌ها و متناسب با شرایط اجتماعی روز تدوین کرد تا کتاب و مباحث جذاب‌تر باشند.
پشت کنکوری: کاش از همان اول کتاب‌های بیشتری خوانده بودیم!

کتاب درسی از نظر برنامه‌ی درسی ملی

مواد و رسانه‌های یادگیری [از جمله کتاب درسی] کلیه‌ی ابزارها و وسایل ارتباطی هستند که برای تحقق اهداف برنامه‌ها و پیشرفت تحصیلی متریبان ابداع شده یا به‌کار گرفته می‌شوند و کاربرد آن‌ها می‌تواند فرایند یاددهی - یادگیری را مؤثرتر و پایدارتر و تحقق یادگیری معنادار را آسان‌تر سازد. این مواد عبارت‌اند از: بسته‌ی آموزشی، نرم‌افزارهای آموزشی، طبیعت، شبکه‌های آموزشی (مانند اینترنت)، مولتی مدیا، دستگاه‌ها، اجسام و اشیای مختلف، کتاب درسی، کتاب کار، کتاب راهنمای معلم، مجلات و کتاب‌ها و...

محتوای برنامه‌ی درسی و تربیتی در بین عناصر و مؤلفه‌های نظام آموزشی از جایگاه و اهمیت خاصی برخوردار است. از طریق محتواست که نظام آموزشی و پرورشی به‌طور مستقیم با هویت متریبان مرتبط می‌شود و آثار مورد نظر را در نگرش، دانش، رفتار، انگیزه‌ها و شخصیت آنان برجا می‌گذارد.

